

УДК 341.64

О. І. МЕЛЬНИЧУК,
кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНИЙ ЮРИДИЧНИЙ ПРОЦЕС У КОНТЕКСТІ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОГО ПІДХОДУ

Для забезпечення функціонування системи міжнародного права як явища цілісного, складного та недостатньо дослідженого велике значення має міжнародний юридичний процес. Відповідно до основних положень теорії права юридичний процес є вторинним та похідним від матеріального права і становить форму здійснення матеріально-правових норм. Процесуальні норми виступають своєрідною надбудовою над нормами матеріального права, регулюють організаційну діяльність, специфічні організаційно-процесуальні суспільні правовідносини, що складаються у процесі застосування норм матеріального права та покликані забезпечити досягнення відповідного результату.

Процесуальні правовідносини мають місце фактично в усіх сферах сучасного міжнародного права. Так, більшість його галузей та інститутів складаються переважно з процесуальних норм, які регулюють, зокрема, порядок створення та дії міжнародних договорів, здійснення дипломатичних і консульських функцій, мирного вирішення міжнародних спорів, міжнародно-правової відповідальності, надання правової допомоги у кримінальних справах, екстрадицію, надання притулку, делімітацію кордонів тощо.

Поряд з тим у сучасній доктрині міжнародного права однозначно не вирішено питання про можливість виокремлення та місце міжнародного юридичного процесу і міжнародного процесуального права, що підкреслюється деякими дослідниками [32; 28, с. 334–351]. Водночас, як правильно підмітив російський науковець І. Федоров, наявність міжнародних процесуальних норм і окремих міжнародних процедур ніким не ставиться під сумнів, хоча їх характеристика є розрізною та абсолютно безсистемною [13, с. 132].

Незважаючи на те, що у вітчизняній юридичній думці ще дореволюційного періоду були поставлені питання необхідності розробки принципів міжнародного судового процесу та існування міжнародного процесуального права, в радянську добу дослідження на дану тему фактично не проводились [3]. Необхідно відмітити, що радянській науці міжнародного права були притаманні сильні традиції теоретичного дослідження та глибокого аналізу проблем, проте праць того періоду, що стосувалися б міжнародного юридичного процесу, обмаль. Зокрема, проблеми інституту мирного вирішення міжнародних спорів досліджувались поза рамками юридичного процесу як такого [11; 4; 5].

У 70-х роках ХХ ст. у радянській доктрині міжнародного права точились гарячі дискусії на предмет існування міжнародного процесуального права. У рамках цієї дискусії відома дослідниця Л. Галенська запропонувала розрізняти в системі сучасного міжнародного права дві галузі – міжнародне матеріальне та міжнародне процесуальне [2, с. 255], проте, як зазначає Е. Пушмін, цю

пропозицію вона не аргументувала [12, с. 78]. Крапку в цьому спорі на деякий час поставив авторитетний російський учений, який народився у Києві, – Д. Фельдман, опублікувавши у 1977 р. статтю «Про систему міжнародного права» [14, с. 91–116], а у 1978 р. виголосивши доповідь на XXI щорічних зборах Радянської асоціації міжнародного права на аналогічну тему [15, с. 274]. В цій статті та доповіді він категорично відкинув ідею існування міжнародного процесуального права, що фактично було сприйнято і підтримано більшістю радянських науковців. Ситуацію в тогочасній доктрині міжнародного права навколо цього питання охарактеризував російський вчений К. Бекашев, який зазначив, що до недавнього часу в міжнародно-правовій доктрині питання, пов'язані з міжнародно-процесуальним правом, або часто оминалися, або відкидалися [10, с. 597]. Однак група радянських учених підтримувала ідею існування міжнародного процесуального права – Е. Пушмін, А. Василенко, О. Литовченко та ін.

Початок ХХІ ст. у російській доктрині міжнародного права характеризувався достатньо активним розвитком концепції міжнародного юридичного процесу та теорії міжнародного процесуального права. Зокрема, І. Махніборода вважає, що дослідження міжнародних процесуальних норм і правовідносин російські юристи-міжнародники проводять у трьох основних напрямках: загальносистемний підхід (виділення міжнародних процесуальних норм і правовідносин в їх протиставленні з матеріальними нормами та правовідносинами поза рамками розгляду правової природи міжнародного процесуального права – П. Бірюков, В. Василенко, С. Черніченко та ін.); системний або галузевий підхід (дослідження юридичної природи міжнародного процесуального права при застосуванні різних підходів до його визначення – К. Бекашев, В. Шумілов, В. Панов, Е. Пушмін, І. Федоров, І. Махніборода та ін.); фрагментарний підхід (розгляд окремих процесуальних нормативних утворень (галузей, підгалузей, інститутів) без їх наукового та практичного співвідношення з міжнародним процесуальним правом – І. Бліщенко, Н. Костенко, І. Лукашук, А. Наумов, Ю. Решетов, І. Фісенко, Н. Юрова та ін.) [8].

Зарубіжна ж наука міжнародного права, за винятком окремих дослідників, завжди зосереджувала свою увагу на розв'язанні практичних проблем юридичного процесу, пов'язаного переважно з міжнародним судочинством. Відомі науковці як початку та середини ХХ ст. (Дж. Мореллі [29, с. 253–374], Дж. Салвіолі [31, с. 553–618], Д. Негулеско [30, с. 1–96], Боско [16], Карнелутті [19], Чіовенда [20], Маковські [27], Вітенберг [34] та ін.), так і кінця ХХ ст. і сучасні вчені-міжнародники (Дж. Фіцморіс [21], С. Торрес-Бернардес [33, с. 196–458], Е. Лаутерпахт [26, с. 387–530], Д. Боуїт [17] та ін.) досліджують функціонування міжнародних судових та арбітражних інституцій, акцентуючи увагу на процесуальних аспектах їх практичної діяльності.

Значний внесок у розвиток доктрини міжнародного судового процесу зробили судді Міжнародного суду ООН – видатні юристи-міжнародники, які досліджують процесуальні проблеми діяльності міжнародних судових інституцій (Р. Аго, М. Беджауї, Х. де Аречага, С. Швებель та ін.). Наприклад, відомий британський юрист-міжнародник, экс-президент Міжнародного суду ООН

Р. Хіггінс вважає, що міжнародне право за своєю суттю є процесом, пов'язуючи його з прийняттям правових рішень [24].

Для української доктрини міжнародного права характерним є те, що майже всі проблеми теорії і практики досліджуються з позицій матеріального права, а розгляд окремих процесуальних категорій відбувається без їх наукового та практичного співвідношення з міжнародним процесуальним правом (винятком є праці Т. Анцулової, що стосуються процесуального права Ради Європи) [1].

До сьогодні, по суті, єдиною та найвагомішою працею з цього питання залишається монографія Е. Пушміна «Международный юридический процесс и международное право» (Кемерово, 1990 р.), який уперше в радянській доктрині міжнародного права висунув та обґрунтував теорію міжнародного юридичного процесу. У своїй роботі він розглядав міжнародний юридичний процес як основну підсистему процесуального механізму міжнародно-правового регулювання [12, с. 14]. Як впливає з його роботи, Е. Пушмін ототожнює процесуальний механізм міжнародно-правового регулювання з механізмом міжнародно-правового регулювання [12, с. 14].

Професор І. Лукашук зазначав, що сучасна (радянська. – О. М.) наука міжнародного права зробила значний внесок у вивчення елементів механізму міжнародно-правового регулювання, головним чином принципів і норм, проте механізм дії права в цілому залишився поза сферою її уваги [7, с. 6]. Провівши фундаментальне дослідження механізму міжнародно-правового регулювання, проф. І. Лукашук відкинув ідею існування міжнародного юридичного процесу як такого і відмічав, що в багатьох випадках не лише міжнародне, а й внутрішньодержавне право реалізується без приведення в дію спеціального процесуального апарату [7, с. 7]. Хоча пізніше, на початку ХХ ст., він визнав, що поступово формується міжнародне процесуальне право, що є ознакою зрілості правової системи [6, с. 109].

Професор І. Лукашук включав у вузькому сенсі до змісту поняття механізму міжнародно-правового регулювання норми, правовідносини, суб'єктивні права та обов'язки [7, с. 6]. Під правовідносинами проф. І. Лукашук у вузькому сенсі розумів суто ідеологічні відносини, що виражає взаємозв'язок прав та обов'язків суб'єктів, які впливають з юридичної норми, а у широкому – суспільні відносини, врегульовані правом [7, с. 110]. Водночас, на нашу думку, відносини, що врегульовані нормами міжнародного права і є за своєю суттю міжнародним юридичним процесом, незалежно від терміна, який застосовується до нього. Таку ж позицію займає і Е. Пушмін, який вважає елементом міжнародного юридичного процесу процесуальні міжнародні правовідносини, що виникають, змінюються або припиняються на основі юридичних фактів або актів застосування права [12, с. 15].

Однак розуміння міжнародного юридичного процесу є неоднозначним і в зарубіжній доктрині міжнародного права. Відомий американський міжнародник Г. Кельзен метою міжнародного юридичного процесу вважав необхідність підтримки міжнародного миру, у тому числі створення та існування системи Ліги Націй і Пакту Бріана – Келлога, застосування міжнародних санкцій тощо [25]. Французький професор Ф. Терре, розглядаючи співвідношення

загальної теорії процедури та міжнародного публічного права, ототожнював міжнародну процедуру (процес) у рамках міжнародного публічного права лише з судочинством та порівнював її з міжнародним цивільним (приватним) та міжнародним кримінальним процесом [22]. Англійський учений Л. Броун зазначав, що «право... складається з первинних або матеріальних норм, що визначають як форму, так і зміст вимог, а також володіє додатковою відмінною особливістю вторинного або допоміжного режиму. Цей вторинний режим складається з додаткових або процедурних норм, що вказують шлях, яким зміст і сенс первинних приписів може бути встановлений, яким може бути визначений прийнятний спосіб вирішення спору... Міжнародному праву бракує якості справжнього права саме тому, що воно не володіє допоміжним режимом» [18, с. 272, 273]. Американський професор Г. Ко вважає, що дотримання міжнародно-правових норм, їх реалізація і є транснаціональним (міжнародним) юридичним процесом [23]. Проте у цих дослідженнях немає узагальнюючих визначень міжнародного юридичного процесу та його теоретико-системного та структурного аналізу.

Як зазначалось, спробу розробити понятійно-категорійний апарат міжнародного юридичного процесу зробив Е. Пушмін, який під поняттям міжнародного юридичного процесу вважав, що це є урегульована процесуальними нормами діяльність держав та інших суб'єктів міжнародного права зі створення та реалізації матеріальних міжнародно-правових норм, закріплених у певних процесуальних формах [12, с. 13]. Більш повну, складну та багаторівневу дефініцію міжнародного юридичного процесу надав пізніше І. Федоров. На його думку, це комплексна система органічно взаємопов'язаних правових порядків (форм) діяльності, яка: 1) виражається у здійсненні операцій з нормами права та у зв'язку зі створенням, здійсненням матеріальних міжнародно-правових норм, вирішенням різних юридичних норм; 2) здійснюється державами та іншими суб'єктами міжнародного права на користь зацікавлених суб'єктів міжнародного права; 3) регулюється міжнародними процесуальними нормами; 4) забезпечується відповідними способами юридичної техніки; 5) закріплюється у відповідних правових актах (договорах, рішеннях) [9, с. 705].

Вивчення міжнародного юридичного процесу, виважений підхід до характеристики його окремих видів передбачає використання єдиних правових конструкцій і категорій, таких як процесуальна форма, процесуальне провадження, стадія процесу, процесуальний режим. Такі поняття мають загальноправовий сенс, проте потребують уточнення при застосуванні до міжнародних організаційно-процесуальних відносин [9, с. 705].

Уперше доволі повне системне дослідження таких категорій було зроблено Е. Пушміним, який виділив такі елементи структури міжнародного юридичного процесу: 1) процесуальні юридичні факти та акти застосування права як основа виникнення, зміни, припинення міжнародно-процесуальних правовідносин; 2) права та обов'язки суб'єктів правовідносин; 3) принципи процесу; 4) дії, що створюють у сукупності та взаємодії процесуальні засоби; 5) процесуальні провадження; 6) процесуальні стадії; 7) процесуальний режим [12, с. 30–31]. На його думку, ця структура тісно взаємодіє з зовнішнім норматив-

ним середовищем – процесуальними нормами, процесуальною формою, способами процесуального забезпечення матеріальних правовідносин. Без цього неможливим є приведення в дію механізму міжнародного юридичного процесу як функціональної основи, стрижня всього процесуального механізму міжнародно-правового регулювання [12, с. 31].

На думку І. Федорова, структура міжнародного юридичного процесу складається з міжнародної нормотворчості, міжнародної установчої діяльності, міжнародного контролю, міжнародної правозастосовної діяльності, реалізації міжнародно-правових норм у внутрішнє право, комплексу процесуальних принципів, інститутів і норм, що створюють міжнародну процесуальну форму та регламентують процесуальне провадження [9, с. 705].

За функціональною ознакою, на думку Е. Пушміна, можна виділити чотири різновиди міжнародного юридичного процесу: нормотворчий, установчий, правозастосовний та контрольний [12, с. 18]. Аналогічної позиції дотримується І. Федоров [9, с. 705]. Поряд з цим міжнародно-правовий механізм забезпечення здійснення міжнародно-правового регулювання, як вважає Е. Пушмін, включає два взаємопов'язаних блоки процесуальних засобів – узгоджувальний та примусовий (санкційний). Перший блок створює комплекс загальноєвропейських засобів мирного вирішення міжнародних спорів, другий – механізм міжнародно-правової відповідальності [12, с. 54].

Похідною від поняття «юридичний процес» є категорія «судочинство». Спрощено її можна визначити як юридичний процес, що здійснюється судом. Традиційним для міжнародного права вважається розгляд міждержавного арбітражу, інших мирних процедур для вирішення міждержавних спорів, судочинства в Міжнародному суді ООН під назвою «міжнародний юридичний процес». Іншими словами, міжнародний процес аналізується крізь призму діяльності міжнародних судових і частково квазісудових органів та фактично «зливається» з судочинством.

Доволі часто поняття «процес» розглядається як синонім поняття «судочинство» [9, с. 705]. Слід погодитись з І. Федоровим, який вважає, що категорії «міжнародний правозастосовний процес» і «міжнародне судочинство» слід розрізняти, маючи на увазі те, що міжнародне правозастосування передбачає не лише вирішення юридичних справ у рамках міжнародних юрисдикційних органів, а й урегулювання спорів у рамках національних правопорядків з залученням міжнародно-правового регулювання і при взаємодії з міжнародними організаціями та органами влади інших держав, беручи до уваги, що механізм реалізації норм міжнародного права включає й національно-правову складову.

Аналізуючи діяльність сучасних міжнародних юрисдикційних утворень, І. Федоров, орієнтуючись на предметну та суб'єктну складову їх процесуальних порядків, виділяє чотири види міжнародного правозастосовного процесу: міждержавний, кримінальний, цивільний, гуманітарний. Звідси, на його думку, можна виділити чотири види міжнародного судочинства: міждержавне, кримінальне, цивільне та гуманітарне [13, с. 135].

На нашу думку, слід погодитись з думкою Е. Пушміна та І. Федорова, які передбачають широке розуміння міжнародного юридичного процесу як склад-

ної правової категорії та включають до нього міжнародну правотворчість, міжнародний контроль, міжнародну установчу діяльність, реалізацію міжнародно-правових норм і комплекс процесуальних принципів та інститутів і норм, що створюють міжнародно-процесуальну форму та регламентують процесуальні провадження.

Розглядаючи механізм міжнародно-правового регулювання як цілісну сукупність різноманітних елементів (складових частин), які взаємодіють між собою та навколишнім середовищем, з'ясовується, що ефективність його функціонування значною мірою залежить від міжнародного юридичного процесу. Механізм міжнародно-правового регулювання вступає у дію завдяки фактам, які зумовлюють виникнення, зміну та припинення міжнародних відносин на основі норм міжнародного права. Таким чином, відбувається міжнародний юридичний процес, кінцеву мету якого становлять міжнародно-правові акти та/або дія. Саме досягнення цієї кінцевої мети свідчить про ефективність механізму міжнародно-правового регулювання, який часто ототожнюється з ефективністю міжнародного права загалом, а норми, що регулюють цей міжнародний юридичний процес, становлять міжнародне процесуальне право.

Список використаних джерел

1. *Анцупова Т. О.* Процесуальне право Ради Європи: принципи, система, динаміка : автореф. дис. на соискание учен. степени доктора юрид. наук / Анцупова Т. О. – Одеса, 2014. – 36 с.
2. *Галенская Л. Н.* О понятии международного уголовного права / Л. Н. Галенская // Советский ежегодник международного права, 1969. – М., 1970.
3. *Камаровский Л. А.* О международном суде / Камаровский Л. А. – М., 1881.
4. *Кожевников Ф. И.* Международный Суд ООН / Ф. И. Кожевников, Г. В. Шармазанавили. – М., 1971.
5. *Ладыженский А. М.* Мирные средства разрешения международных споров / А. М. Ладыженский, И. П. Блищенко. – М., 1962.
6. *Лукашук И. И.* Международное право / Лукашук И. И. – М., 2001.
7. *Лукашук И. И.* Механизм международно-правового регулирования / Лукашук И. И. – К., 1980.
8. *Махнборода И. М.* Международное процессуальное право и международное судопроизводство: особенности взаимодействия : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук / И. М. Махнборода. – М., 2011. – 25 с.
9. *Международное процессуальное право* / [отв. ред. Г. В. Игнатенко и О. И. Тиунова]. – М., 2009.
10. *Международное публичное право* / [под. ред. К. А. Бекяшева]. – М., 2003.
11. *Полянский Н. Н.* Международный Суд / Полянский Н. Н. – М., 1951.
12. *Пушмин Э. А.* Международный юридический процесс и международное право / Пушмин Э. А. – Кемерово, 1990.
13. *Федоров И. В.* Международный юридический процесс: понятие, системно-отраслевая характеристика / И. В. Федоров // Российский юридический журнал. – 2006. – № 1.
14. *Фельдман Д. И.* О системе международного права / Д. И. Фельдман // Советский ежегодник международного права, 1977. – М., 1979. – С. 91–116.
15. *XXI ежегодное собрание Советской ассоциации международного права* // Советский ежегодник международного права, 1979. – М., 1980.

16. *Bosco*. La natura juidrica dell'arbitrato international nella dottrina italiana / Bosco // Rivista di diritto internazionale. – 1931.
17. *Bowett D.* The International Court of Justice: Process, Practice, and Procedure / D. Bowett. – London, 1997.
18. *Brown D. J. L.* Public International Law / Brown D. J. L. – L6, 1970.
19. *Carnelutti*. Lezioni di diritto processuale civile / Carnelutti. – Padoue, 1926.
20. *Chiovenda*. Principii di diritto processuale civile / Chiovenda. – Naples, 1923.
21. *Fitzmaurice G.* The Law and Procedure of the International Court of Justice / G. Fitzmaurice. – Cambridge, 1986.
22. *Francois Terre*. Theorie generale de la procedure et le Droit international public / Francois Terre. – 1973.
23. *Harold Hongju Koh*. Why Do Nations Obey International Law? / Harold Hongju Koh // Faculty Scholarship Series. – Yale Law School, 1997.
24. *Higgins R.* Problems and Process: International Law and How We Use It / R. Higgins. – Clarendon Press, 1995.
25. *Kelsen Hans*. The Legal process and International Order. The New Commonwealth Research Bureau Publications. Series A. No. 1. – 1934.
26. *Lauterpacht Sir E.* Principles of Procedure in International Litigation / Lauterpacht Sir E. // Recueil des Cours. – Vol. 345. – 2009. – P. 387–530.
27. *Makowski*. L'organisation actuelle de l'arbitrage international / Makowski // Recueil des Cours. – Vol. 54. – 1935.
28. *Marry Ellen O'Conell*. New International Legal Process / Marry Ellen O'Conell // The American Journal of International Law. – Vol. 93. – No. 2. – Apr., 1999. – P. 334–351.
29. *Morelli G.* La theorie generale du process international / G. Morelli // Recueil des Cours. – Vol. 61. – 1937. – P. 253–374.
30. *Negulesco D.* L'evolution de la procedure des avis consultatifs de la Cour Permanente de Justice Internationale Recueil des Cours. – Vol. 57. – 1936. – P. 1–96.
31. *Salvioli G.* Problemes de procedure dans la jurisprudence international / G. Salvioli // Recueil des Cours. – Vol. 91. – 1957. – P. 553–618.
32. *Thirlway Hugh*. The Law and Procedure of the International Court of Justice Fifty Years of Jurisprudence / Thirlway Hugh. – Oxford, 2013.
33. *Torres-Bernardes S.* L'intervention dans la procedure de la Cour Internationale de Justice / S. Torres-Bernardes // Recueil des Cours. – Vol. 256. – 1995. – P. 196–458.
34. *Witenberg O.* L'organisation judiciaire, la procedure et la sentence internationals / O. Witenberg. – Paris, 1937.

Мельничук О. І. Міжнародний юридичний процес у контексті системно-структурного підходу

Стаття присвячена аналізу категорії «міжнародний юридичний процес» як елементу механізму міжнародно-правового регулювання. Вказується на необхідність та важливість наукового дослідження міжнародного юридичного процесу. Розглядається становлення та формування ідеї міжнародного юридичного і судового процесу у вітчизняній та зарубіжній науковій думці. Вказується на відмінність між міжнародним юридичним процесом і міжнародним судочинством. У статті робиться спроба дослідити точки зору на систему і структуру міжнародного юридичного процесу в доктрині міжнародного права. Визначається взаємозв'язок міжнародного юридичного процесу з міжнародним процесуальним правом. Акцентується увага на залежності ефективності міжнародного права від ефективності механізму міжнародно-правового регулювання, у тому числі безпосередньо від міжнародного юридичного процесу.

Ключові слова: міжнародний юридичний процес, механізм міжнародно-правового регулювання, міжнародне процесуальне право, міжнародне судочинство.

Considering the mechanism of international legal regulation as an integrated set of different elements (components), which interact with each other and the environment, it turns out that the efficiency of its operation is largely dependent on the international legal process. The mechanism of international legal regulation comes into effect due to the facts that cause the emergence, change and termination of international relations based on international law. Thus there is an international legal process, the ultimate goal of which constitute international legal instruments and / or action. This ultimate goal demonstrates the effectiveness of the mechanism of international legal regulation, which is often identified with the efficiency of international law in general, and the rules governing this international legal process make international procedural law.

Key words: international legal process, the mechanism of international legal regulation, international procedural law, international litigation.

УДК 340.5

О. В. КРЕСІН,
кандидат юридичних наук

ІДЕЯ НАЦІЇ, СОЦІАЛЬНА ТРИХОТОМІЯ І РОЗВИТОК ПЛЮРАЛІСТИЧНОГО ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ

Принципово важливим для розвитку юридичних наук є з'ясування питання про об'єктивність права. Для першої половини XVII ст. в умовах Контрреформації та Тридцятилітньої війни у Європі характерним було розуміння позитивного права як суб'єктивного або інтерсуб'єктивного – довільного, заснованого на індивідуальному волевиявленні, об'єктивним же виступало насамперед Божественне, природне право. При цьому засади інтерсуб'єктивного права переважно вважалися універсальними, загальними, такими, що впливають з природного права.

Недостатність бачення соціального світу через дихотомію універсального/загального та індивідуального/одичного стала очевидною лише після Вестфальського договору 1648 р., який недвозначно розколов і знищив уявлення про Богом дану єдність західнохристиянського світу, прискорив крах теоцентричного політичного, суспільного, правового універсалізму. Була значною мірою дискредитована заснована на соціальній доктрині католицької церкви віра в об'єктивність універсального права та метафізичну єдність християнського суспільства. Соціально-політична філософія, втілена у переважно синкретичних ученнях з юридичним, державознавчим, політологічним, соціологічним, економічним елементами, мала знайти новий об'єкт і свою нову об'єктивну ідентичність, щоб зберегти уявне право на пояснення реалій життя.

Оскільки західнохристиянський світ виявився остаточно поділений на держави, соціально-політична філософія мала визнати цей факт і соціалізувати/«одержавити» предмет свого пізнання. Цьому сприяла і поступова, невпинна об'єктивація світобачення інтелектуалів завдяки успіхам природничих і технічних наук.

Мельничук Е. И. Международный процесс в контексте системно-структурного анализа

Статья посвящена анализу категории «международный юридический процесс» как элемента механизма международно-правового регулирования. Указывается на необходимость и важность научного исследования международного юридического процесса. Рассматривается становление и формирование идеи международного юридического и судебного процесса в отечественной и зарубежной научной мысли. Указывается на различие между международным юридическим процессом и международным правосудием. В статье делается попытка исследовать точки зрения на систему и структуру международного юридического процесса в доктрине международного права. Определяется взаимосвязь международного юридического процесса с международным процессуальным правом. Акцентируется внимание на зависимости эффективности международного права от эффективности механизма международно-правового регулирования, в том числе непосредственно от международного юридического процесса.

Ключевые слова: международный юридический процесс, механизм международно-правового регулирования, международное процессуальное право, международное судопроизводство.

Mel Напишите свою фамилию и название труда на английском языке

This article analyzes the category of international legal process as a part of the mechanism of international legal regulation. It indicates the need and the importance of scientific research of international legal process. The last one influences on the functioning of the system of international law as a holistic and complex phenomenon. According to the basic theory of law, the norms of the legal process are secondary and constitute a form of implementation of the substantive rules and they are derived from the substantive law. This article underlines that procedural rules act as a kind of superstructure over the substantive law and regulate organizational activities, specific organizational and procedural public relationship, folding in the application of substantive law and are intended to achieve the result pursued by the latter.

Despite the fact that the domestic doctrine in the end of 19 and in the beginning of 20 centuries researched the principles of international judicial process and the existence of international procedural law, in soviet times, researches on the theoretical development of the international legal process, were not carried out. It should be noted that the soviet science of international law was characterized as such of a strong tradition of theoretical researches and in-depth analysis of the issues, but the scientific works of the period relating to the international legal process, are almost absent. In particular, the problem of the institute of peaceful settlement of international disputes investigated outside of the legal process itself.

The article shows the formation of the idea of international law and the judicial process in domestic and foreign science. An attempt is made to explore the points of view on the system and the structure of the international legal process in the doctrine of international law and to determine its relationship with the international procedural law. The article shows the structure of the international legal process consisting of the international rule-making, the international control, the implementation of international law into domestic law, and complex of procedural principles, institutions and norms established by the international procedural form.

The study of the international legal process needs the characterization of the individual species involves the use of common legal structures and categories, such as procedural form, procedural production stage of the process, procedural regime. Such concepts are general legal sense, but need to be clarified in the application of international organizational and procedural relations. It is determined the relationship between the international legal process and international procedural law. It focuses on the dependence of the efficiency of international law on the effectiveness of the mechanism of international legal regulation, including directly the international legal process.